Kraljica Viktorija - povijest žena

Manovich, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:698178

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

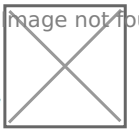
Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

Odsjek za povijest

Maja Manovich

Kraljica Viktorija – povijest žena

Završni rad

Pula, rujan 2017.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

Odsjek za povijest

Maja Manovich

Kraljica Viktorija – povijest žena

Završni rad

JMBAG: 0303036582, redovita studentica

Studijski smjer: Povijest

Predmet: Uvod u novi vijek

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Povijest

Znanstvena grana: Svjetska novovjekovna povijest

Mentor: prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, rujan 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Maja Manovich, kandidatkinja za prvostupnicu povijesti, izjavljujem da je ovaj Završni rad isključivo rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz nekog necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 1. rujna 2017.

Studentica:

Maja Manovich

_____

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Maja Manovich, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Kraljica Viktorija – povijest žena“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 1. rujna 2017.

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. Uvod 1
2. Utjecaj industrijske revolucije 2
3. Viktorijansko doba 7
4. Velika svjetska izložba 13
   4.1. Zemlja muzeja 22
5. Disraeli 30
6. Položaj žena u viktorijansko doba 35
   6.1. Florence Nightingale 42
   6.2. Miss Paulina Irby i Miss Georgina Mackenzie 45
7. Zaključak 48
8. Popis literature: 50
Sažetak 52
Summary 52

1. Uvod

U radu će biti riječ o kraljici Viktoriji i razdoblju njezine vladavine koje je poznato pod nazivom viktorijansko doba, uz dodatni osvrt na žene u tom razdoblju.

Historiografija Viktorijinu vladavinu dijeli u tri faze. U vrijeme vladavine kraljice Viktorije država je kao ustavna monarhija dosegnula vrhunac ekonomske i političke moći kojoj je prethodila industrijska revolucija. Industrijska revolucija omogućila je Britaniji razvijenu ekonomiju, ali njezin razvoj nije bio jednak u cijeloj zemlji. Velika izložba iz 1851. odala je počast manufakturnim vještinama, sposobnostima i mogućnostima parnog stroja i željezničke revolucije. Ljudi koji su živjeli u viktorijansko doba bili su optimistični u svojem vjerovanju da je industrijska revolucija po prvi put omogućila osvajanje prirode i usavršavanje vrste.[1] Posljedice gospodarskog razvoja bile su različite: prenapučenost, sanitarni uvjeti, potplaćena radna snaga.

[1]Asa Briggs, Socijalna povijest Engleske, Zagreb: Barbat, 2003., str. 192. (dalje: «Socijalna»).

1

2. Utjecaj industrijske revolucije

Utjecaj industrijske revolucije na način života, razmišljanja i ljudskih osjećanja bio je veći od utjecaja većine političkih revolucija.[2] Tijekom industrijske revolucije došlo je do siromašenja radnika.[3] U tvornicama su glavna radna snaga bili žene i djeca čije nadnice su se povećavale u razdoblju od 1815. do 1851. u skladu s povećanjem nadnica muškaraca.[4] Godine 1847. usvojen je Zakon o radnom vremenu u trajanju od deset sati *(Ten Hours Act)* kojim je radno vrijeme u tekstilnim tvornicama ograničeno na 10 sati za žene i djecu.[5]

Najvažniji element u industrijskom razvoju prve polovice 19. st. bio je razvoj radničkih sindikata *(Trade Unions)* koji su ozakonjeni 1824.[6] Robert Owen bio je branitelj državnih zakona o zaštiti radnika.[7] Owen je uspio različite organizacije udružiti u socijalističko Veliko nacionalno udruženje, ali se ono raspalo na više manjih udruženja.[8] Godine 1838. nastao je čartizam *(chartism).*[9] Dobio je ime po Povelji naroda *(People's Charter)* kojom su zahtijevali univerzalno pravo glasa za muškarce, tajno glasovanje, jednakost izbornih udruženja i godišnje obnavljanje parlamenta.[10] Zbog koncentracije na stalešku pripadnost, odnosno nedogovaranja s naprednim strujama građanstva, pokret je počeo propadati, da bi se potpuno ugasio 1848.[11]

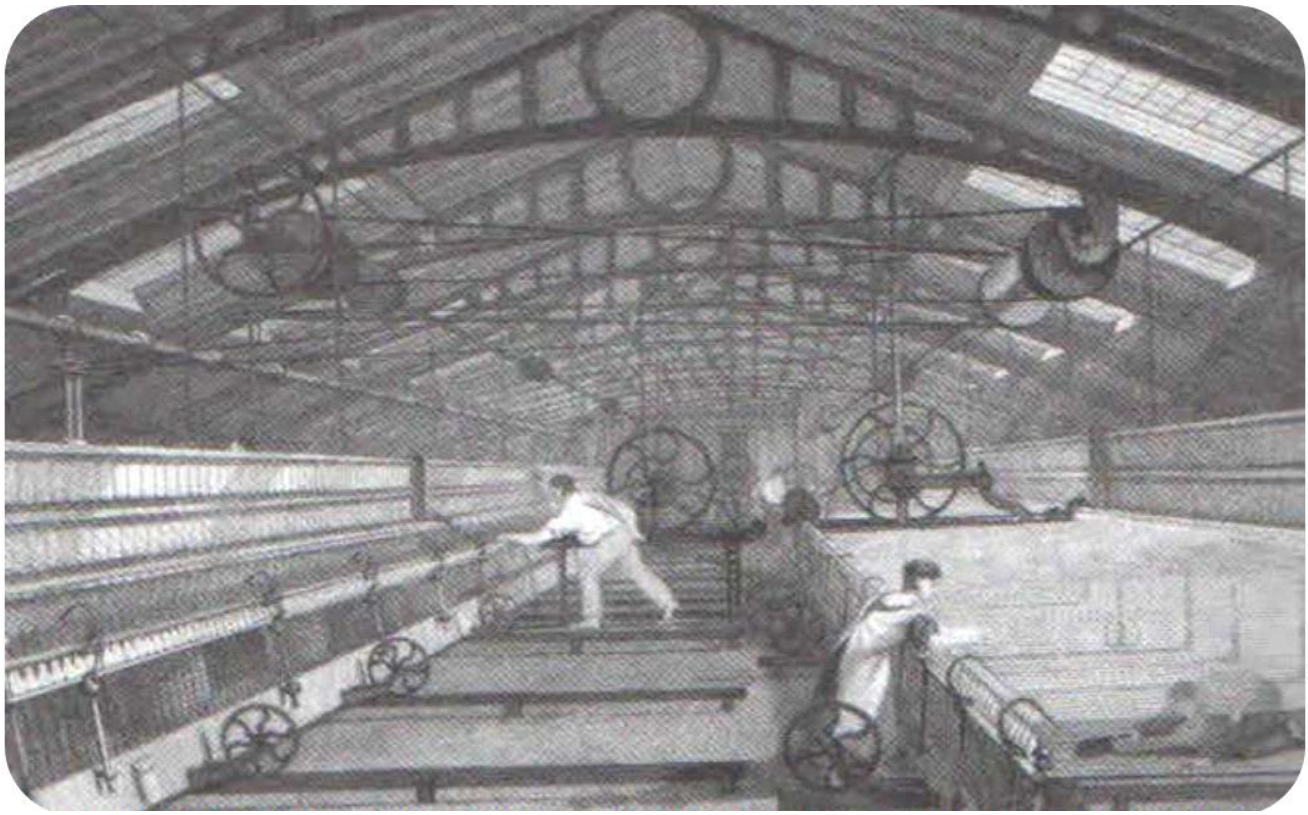
Kada se govori o trijumfu industrijske revolucije, potrebno je reći da je Europom 19. stoljeća još dominirala poljoprivredna proizvodnja.[12] Engleska je u industriji bila vodeća sila.[13] Englesko tržište nudilo je bolje i jeftinije proizvode.[14] U slobodnom izvozu vidjela

---

[2] Briggs, „Socijalna“, str. 193.
[3] Slaven Bertoša, „Svjetska povijest modernog doba s posebnim osvrtom na Apeninski poluotok“, Zagreb: Profil, 2004., str. 242. (dalje: „Svjetska“).
[4] Briggs, „Socijalna“, str. 194.
[5] Isto, str. 202.
[6] Na istome mjestu.
[7] Bertoša, „Svjetska“, str. 343.
[8] Isto, str. 344.
[9] Na istome mjestu.
[10] Na istome mjestu.
[11] Na istome mjestu.
[12] Isto, str. 338.
[13] Na istome mjestu.
[14] Na istome mjestu.

je najsigurniji put za probitak svoje industrije u odnosu na ostatak europskog kontinenta.[15] Na prvom mjestu bila je tekstilna industrija u kojoj je vodeće mjesto imala industrija pamuka.[16] Na drugom mjestu nalazila se obrada svile.[17] Do 1849. izvoz pamuka činio je 68% ukupnog engleskog izvoza.[18] Nakon 1850. Engleska doživljava vrhunac razvitka u proizvodnji i obradi platna.[19] Engleska se do kraja 18. stoljeća potpuno oslobodila potrebe uvoza željeza iz Švedske i Rusije, te postala glavni izvoznik željeza zahvaljujući novim načinima vađenja i čišćenja željeza.[20] U svojem industrijskom razvitku Engleska se orijentira na sustav slobodne trgovine.[21] Godine 1846. ukinuta je carina na žito, a 1849. Zakon o plovidbi.[22] Ukidanje žitnih zakona za drugu fazu viktorijanske ere bilo je zlatno doba poljoprivrede.[23]

[15] Bertoša, „Svjetska“, str. 340.
[16] Isto, str. 340.
[17] Isto, str. 339.
[18] Na istome mjestu.
[19] Na istome mjestu.
[20] Na istome mjestu.
[21] Na istome mjestu.
[22] Na istome mjestu.
[23] Na istome mjestu.

Slika 1. Industrijski stroj za tkanje, London, 1835.

(Black, Jeremy, *Povijest britanskih otoka*, str. 216.)

Slika 2. Radnice na poslu u tekstilnoj industriji (grafika, 1874.)

(*Povijest 15*, str. 397.)

(Black, Jeremy. *Povijest britanskih otoka*, str. 227.)

https://en.wikipedia.org/wiki/Queen_Victoria#/media/File:Queen_Victoria_60._crownjubilee.jpg (posjet: 16. rujna 2017.)

3. Viktorijansko doba

Aleksandrina Viktorija, poznata kao Viktorija I., rodila se 1819. u Londonu kao unuka Jurja III. Na prijestolje je došla u svojstvu kraljice Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Irske. Bila je nasljednica na prijestolju svojega ujaka Vilijama IV. koji je umro bez nasljednika, od 1837. do svoje smrti 1901. Viktorijin otac bio je Edward, vojvoda od Kenta, odnosno brat pokojnog kralja.[24] Majka joj je bila saska kneginja Viktorija Marija Luiza.[25] Promjena vladara za Englesku bila je vrlo značajna, a dovela je do odvajanja Hanovera, gdje je kralj postao Ernest August (1837.-1851.), stric kraljice Viktorije, tj. brat pokojnog engleskog kralja Vilijama IV. i Viktorijinog oca Edwarda.[26] Prema Salijskom zakonu, žene nisu mogle naslijediti hanoversku krunu.[27] Juraj V., Viktorijin unuk, iz političkih razloga promijeniti će ime dinastije 1917. u Windsor.[28] Prijašnji vladari pokušavali su neprestano intervenirati u političke igre dviju demokratskih snaga. Međutim, svojim lošim potezima i neurednim privatnim životom znatno su smanjili prestiž krune.[29]

Udala se za Alberta von Sachen-Coburg und Gotha[30] 1840. s kojim je imala devetoro djece. Bračnim vezama njihovo devetoro djece Velika Britanija povezala se sa svim važnijim vladajućim europskim dinastijama pa su je nazivali „bakom Europe“.[31] S Viktorijom, uz koju se kao suradnik nalazio njezin muž Albert (1819.-1861.), dinastija je ponovno stekla veliki ugled.[32] Iako se njezina stvarna moć neprestano smanjivala, engleski narod cijenio ju je i volio.[33]

[24] Bertoša, „Svjetska“, str. 312.
[25] Isto, str. 312.
[26] Na istome mjestu.
[27] Hrvoje Gračanin, „Slavne povijesne ličnosti od starog do novog vijeka“, Zagreb: Meridijani, 2015., str. 213. (dalje: „Slavne povijesne“).
[28] Isto, 213.
[29] Bertoša, „Svjetska“, str. 312.
[30] Gračanin, „Slavne povijesne“, str. 213.
[31] Hrvatska enciklopedija, s. v. „Viktorija“.
[32] Bertoša, „Svjetska“, str. 312.
[33] Isto, str. 312.

Godine 1876. proglašena je caricom Indije.[34] Bila je posljednja od dinastije Hannover.[35] Njezina dugogodišnja vladavina postala je simbolom zlatnog doba britanskog imperija[36] po kojoj se najslavnija epoha engleske povijesti zove viktorijansko doba.[37] Engleska je u vrijeme njene vladavine poznata kao viktorijanska Engleska.[38] Historiografija je dijeli u tri faze.[39]

Prva faza trajala je do kraja četrdesetih godina i obilježile su je političke i socijalne frakcije.[40] Druga faza predstavlja vrhunac britanske liberalne kulture i trajala je od 1851. do 1870.[41] Interpretacija druge faze svodi se na gospodarski razvitak, ekonomski napredak, socijalnu stabilnost i kulturnu raznolikost,[42] prihvaćaju se tradicije i socijalna hijerarhija. Treća faza trajala je od 1870. do kraljičine smrti 1901.[43]

[34] Opšta Larousse enciklopedija, s.v. „Viktorija“.
[35] Isto, s. v. „Viktorija“.
[36] Hrvatska enciklopedija, s. v. „Viktorija“.
[37] Isto, s. v. „Viktorija“.
[38] Bertoša, „Svjetska“, str. 312.
[39] Povijest 15: Kolonijalna carstva i imperijalizam (1871. – 1914.), Biblioteka Jutarnjeg lista, UTET, gl. ur. Enrico Cravetto, 2008., str. 387. (dalje: „Povijest 15“).
[40] „Povijest 15“, str. 387.
[41] Isto, str. 387.
[42] Briggs, „Socijalna“, str. 231.
[43] Isto, 231.

Slika 4. Portret buduće kraljice Viktorije s majkom vojvotkinjom od Kenta

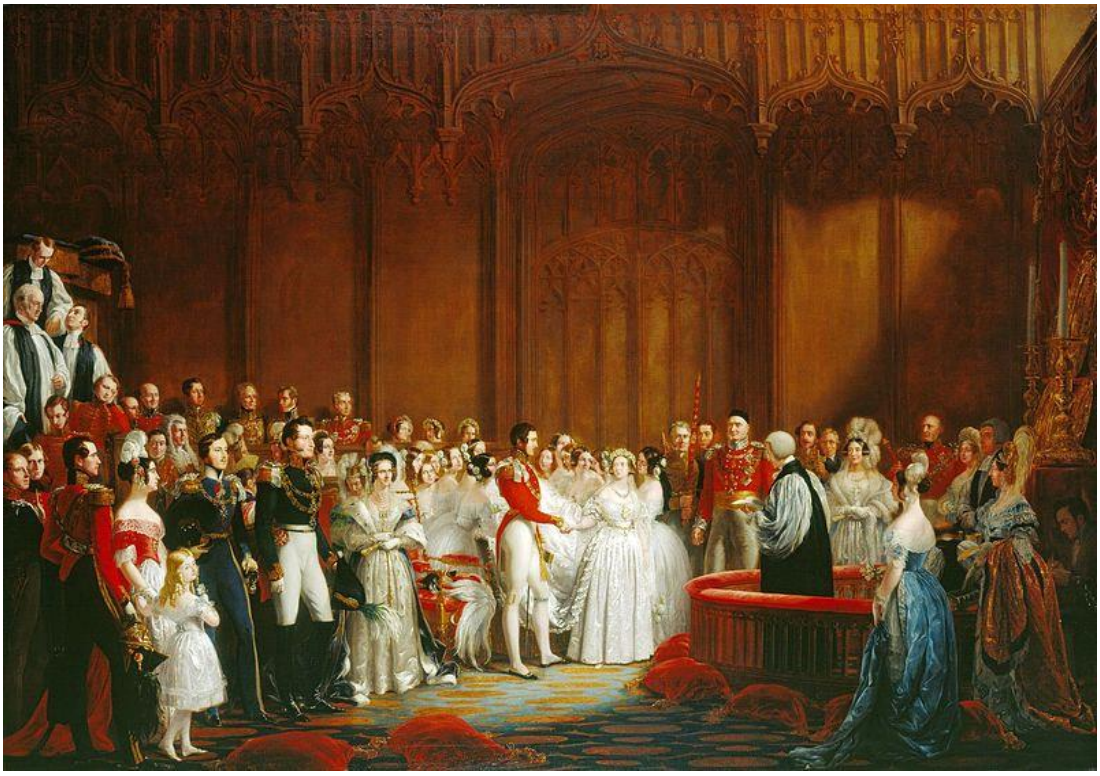
https://en.wikipedia.org/wiki/Princess_Victoria_of_Saxe-Coburg-Saalfeld#/media/File:Duchess_of_Kent_and_Victoria_by_Henry_Bone.jpg (posjet 17. rujna 2017.)

Slika 5. Kraljica Viktorija

https://www.google.hr/search?q=kraljica+viktorija&biw=1600&bih=797&tbm=isch&imgil=PzVWhREwhr__PM%253A%253BNVTaGPgAJJwy0M%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.rodoslovlje.hr%25252Fo-radu-drustva%25252Fpredavanja-i-prezentacije%25252Fbiologija-plave-krvi-manje-poznata-strana-povijesti&source=iu&pf=m&fir=PzVWhREwhr__PM%253A%252CNVTaGPgAJJwy0M%252C_&usg=__2aoKFIEzKP0t6ru-iS9FFVndfWY%3D&dpr=1&ved=0CEIQyjc&ei=Iz0kVYuPCoLjauj7gKgP#imgrc=PzVWhREwhr__PM%253A%3BNVTaGPgAJJwy0M%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.rodoslovlje.hr%252Fwp-content%252Fuploads%252F2010%252F12%252Fviktorija.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.rodoslovlje.hr%252Fo-radu-drustva%252Fpredavanja-i-prezentacije%252Fbiologija-plave-krvi-manje-poznata-strana-povijesti%3B200%3B284

(posjet: 28. ožujka 2015.)

Slika 6. Vjenčanje Viktorije i Alberta 1840.

https://en.wikipedia.org/wiki/Queen_Victoria#/media/File:Victoria_Marriage01.jpg (posjet: 16. rujna 2017.)

Slika 7. Viktorija, Albert i njihovo devetoro djece

https://en.wikipedia.org/wiki/Queen_Victoria#/media/File:Queen_Victoria_Prince_Albert_and_their_nine_children.JPG (posjet: 16. rujna 2017.)

Slika 8. Portret kraljice Viktorije iz 1899.

http://www.velikabritanija.net/2013/03/09/kraljica-viktorija/ (posjet: 17. rujna 2017.)

4. Velika svjetska izložba

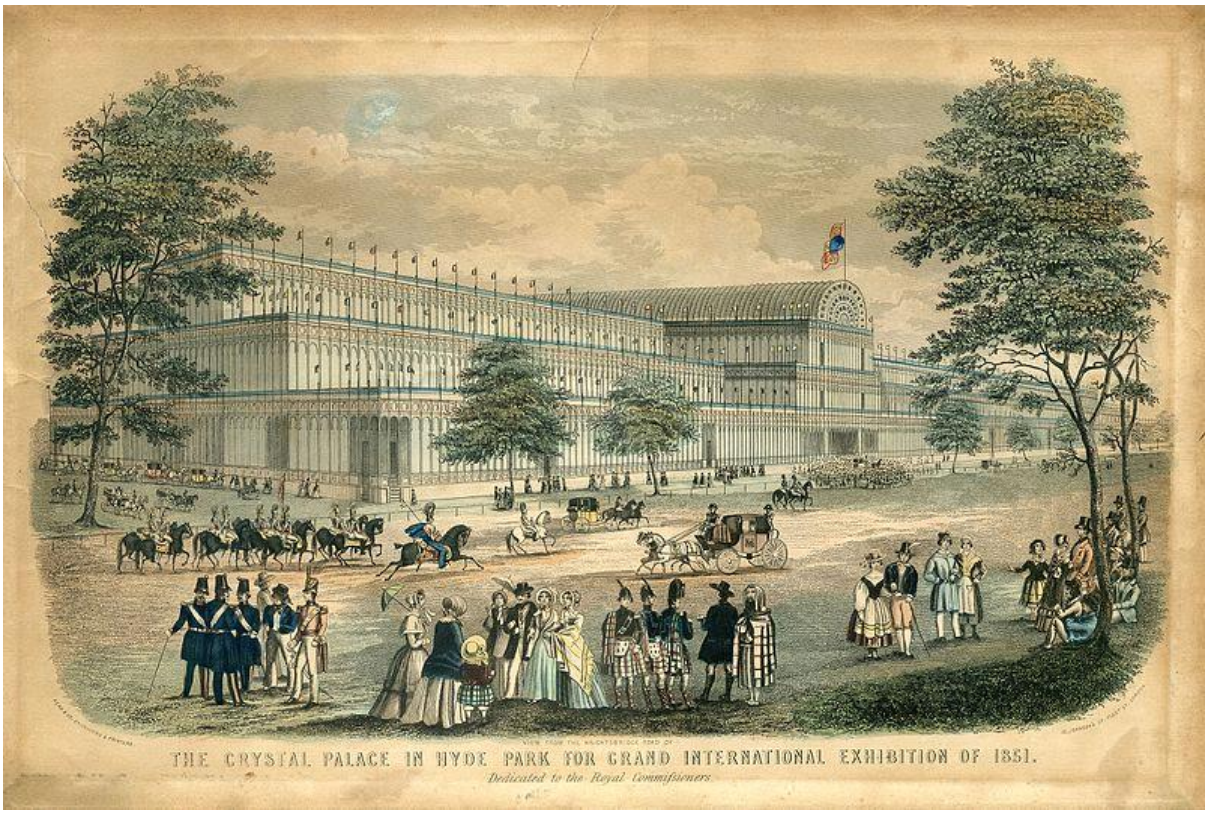
Godine 1851. otvorena je velika svjetska izložba u Hyde Parku, koja je bila prva takve vrste u svijetu, a čiji je idejni začetnik bio princ Albert, Viktorijin suprug.[44] Bila je to Kristalna palača – pravo svjetsko čudo – impresivna građevina kakvu svijet još nije vidio.[45] Sagrađena od željeza i stakla (dimenzije: dužina 563 m, širina 138 m, visina 40 m).[46] Na ovoj međunarodnoj izložbi najviših industrijskih dostignuća, osim Velike Britanije, sudjelovale su i brojne gostujuće zemlje. Bilo je više od 100.000 izložaka: hidraulički i parni strojevi, brojni poljoprivredni strojevi, suvremeni tiskarski strojevi (npr. viktorijanske novine London News mogle su tiskati 5.000 primjeraka/h).[47] Izložba je bila posvećena rastućoj moći novostvorene grane ljudske djelatnosti – industriji. Posjetilo ju je 6 milijuna ljudi, što je odgovaralo 1/3 stanovništva Velike Britanije toga vremena.

Slika 9. „Kristalna palača“ - Otvorenje velike svjetske izložbe 1851.

http://www.velikabritanija.net/2011/05/01/velika-izlozba-1851-great-exhibition/ (posjet: 28. ožujka 2015.)

[44] http://www.velikabritanija.net/2013/02/24/miss-irby-i-miss-mackenzie-viktorijanske-dame-na-balkanu/ (dalje: http://www.velikabritanija.net) (posjet: 28. ožujka 2015.)
[45] Isto http://
[46] Isto http://
[47] http://www.velikabritanija.net (posjet: 28. ožujka 2015.)

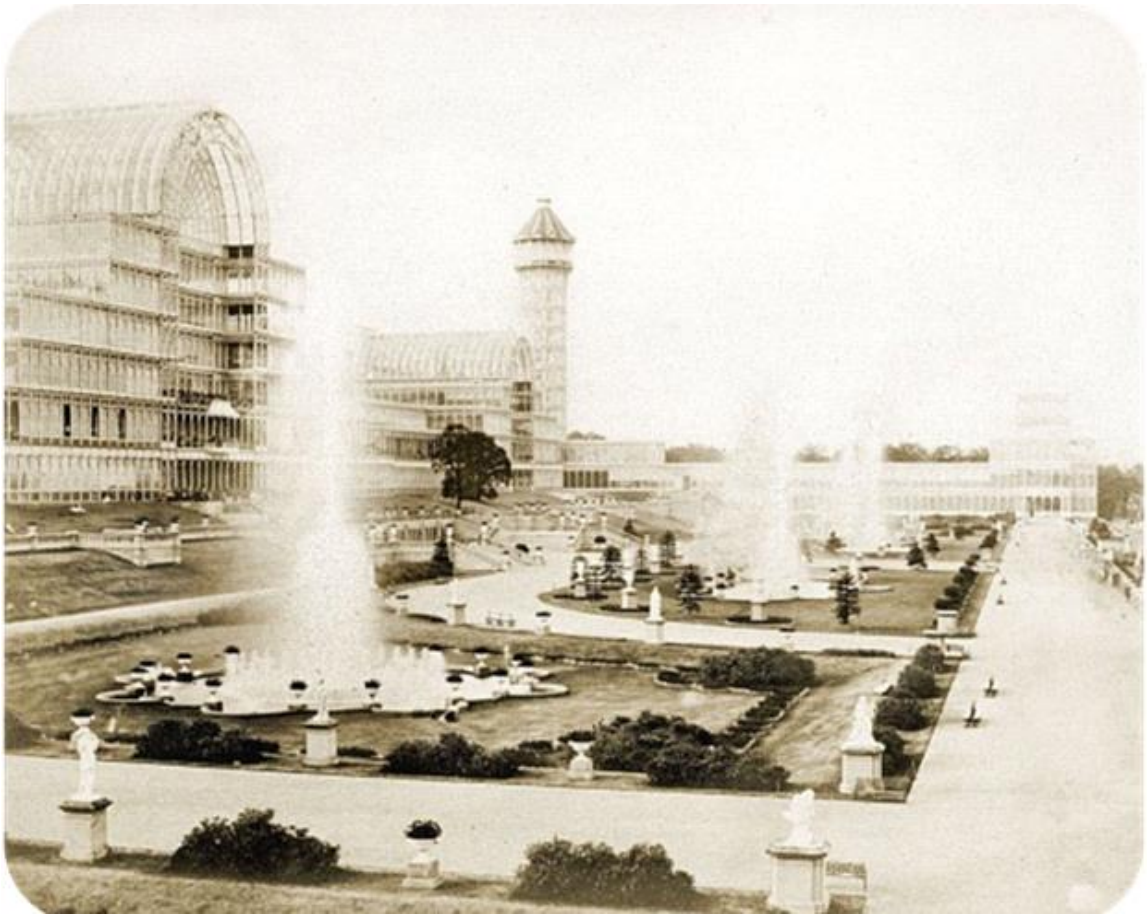
Slika 10. Kristalna palača u Hyde parku

https://en.wikipedia.org/wiki/The_Great_Exibition#/media/File:The_Crystal_Palace_in_Hyde_Park_for_Grand_International_Exhibition_of_1851.jpg (posjet 16. rujan 2017.)

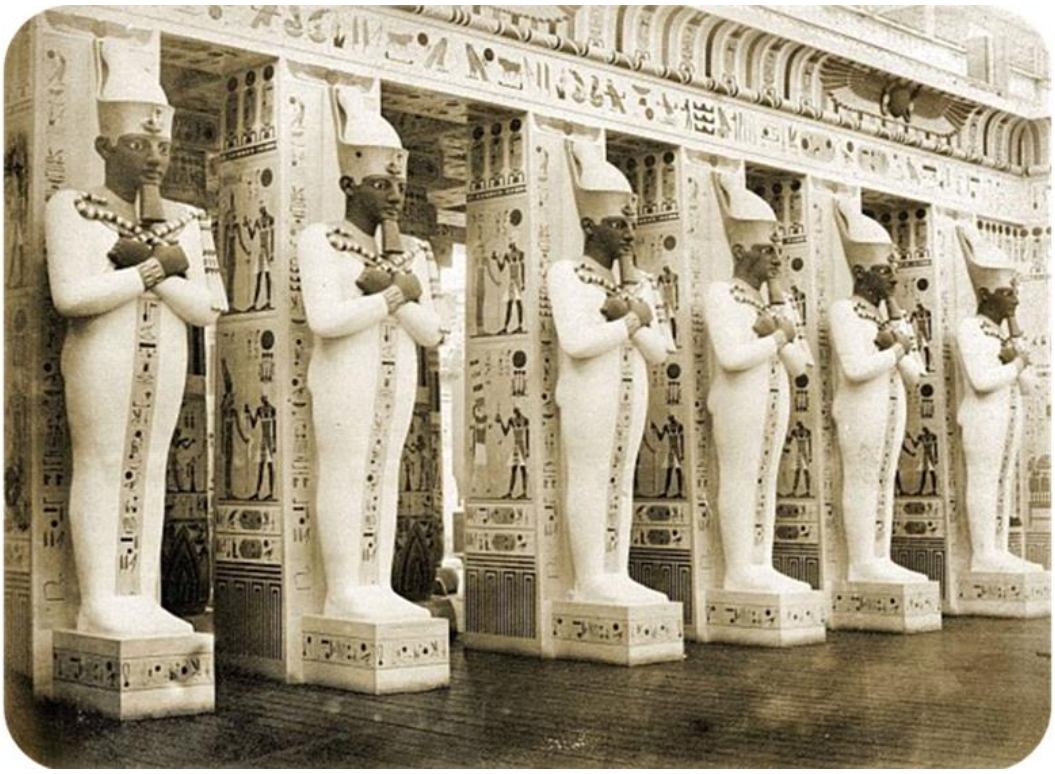
Slika 11. Fontana u središtu Kristalne palače, visoka 9 metara

http://www.velikabritanija.net/2011/05/01/velika-izlozba-1851-great-exhibition (posjet: 28. ožujka 2015.)

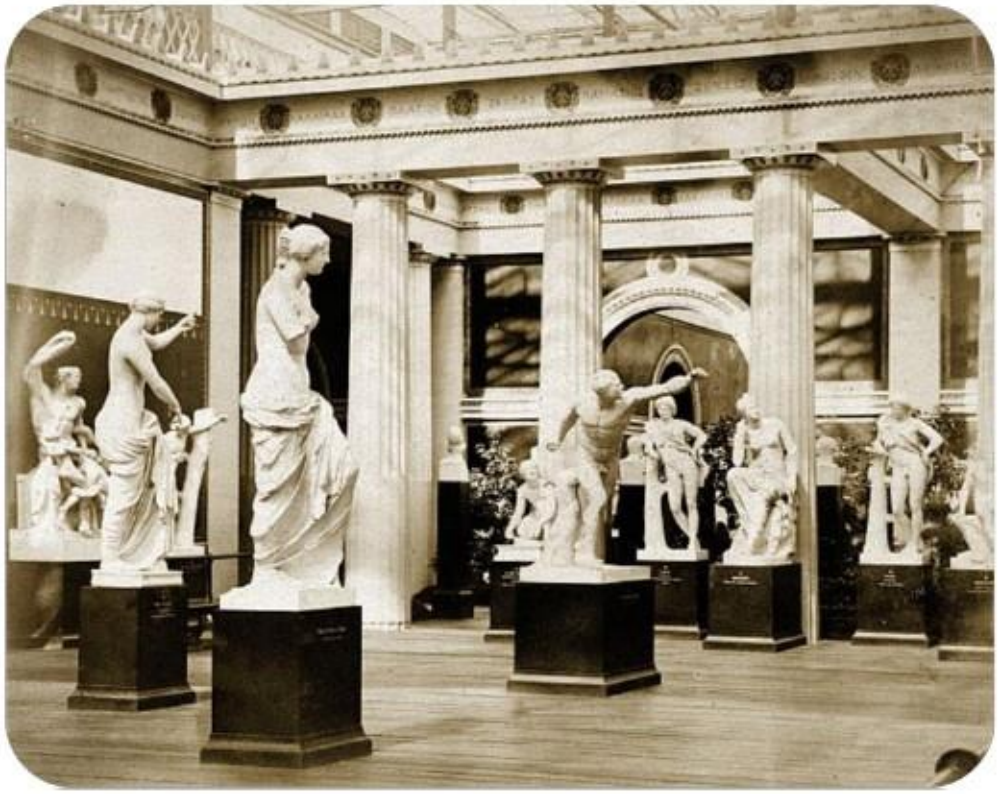
Slika 12. Fontane u talijanskom vrtu ispred Kristalne palače

http://www.velikabritanija.net/2009/10/04/crystal-palace-london-kristalna-palaca/ (posjet: 28. ožujka 2015.)

Slika 13. Egipatski dvor u okviru Kristalne palače/ ulazni portal iz Tebe sa skulpturama boga Ozirisa

http://www.velikabritanija.net/2009/10/04/crystal-palace-london-kristalna-palaca (posjet: 28. ožujka 2015.)

Slika 14. Grčki dvor u okviru Kristalne palače

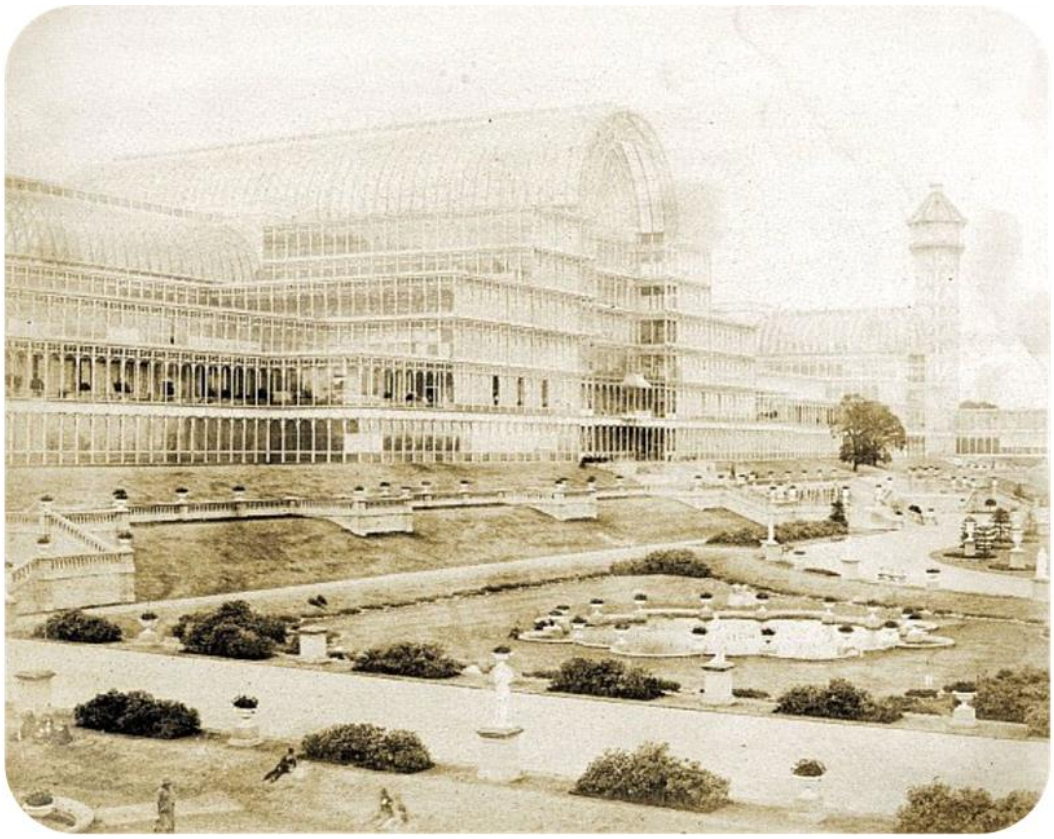
---

http://www.velikabritanija.net/2009/10/04/crystal-palace-london-kristalna-palaca/ (posjet: 28. ožujka 2015.)

Slika 15. Srednjovjekovni dvor u okviru Kristalne palače

http://www.velikabritanija.net/2009/10/04/crystal-palace-london-kristalna-palaca/ (posjet: 28. ožujka 2015.)

Slika 16. Kristalna palača nakon preseljenja u jugoistočni London

http://www.velikabritanija.net/2009/10/04/crystal-palace-london-kristalna-palaca (posjet: 28. ožujka 2015.)

Tornjevi visoki 86 m jedini su preživjeli požar 1936. u kojem je uništena cijela Kristalna palača.[48] Srušeni su 1941. Velika izložba zaradila je toliko novaca koji je bio dostatan za kupnju 80 ha zemlje u Kensingtonu, gdje je započela gradnja „zemlje muzeja“.[49]

[48] http://www.velikabritanija.net (posjet: 28. ožujka 2015.)
[49] Isto http://

Slika 17. Jedan od tornjeva za napajanje fontana vodom

http://www.velikabritanija.net/2009/10/04/crystal-palace-london-kristalna-palaca (posjet: 28. ožujka 2015.)

4.1. Zemlja muzeja

Danas se tamo nalaze tri vrhunska muzeja: Muzej znanosti, Viktorija i Albert muzej i Prirodoslovni muzej.[50]

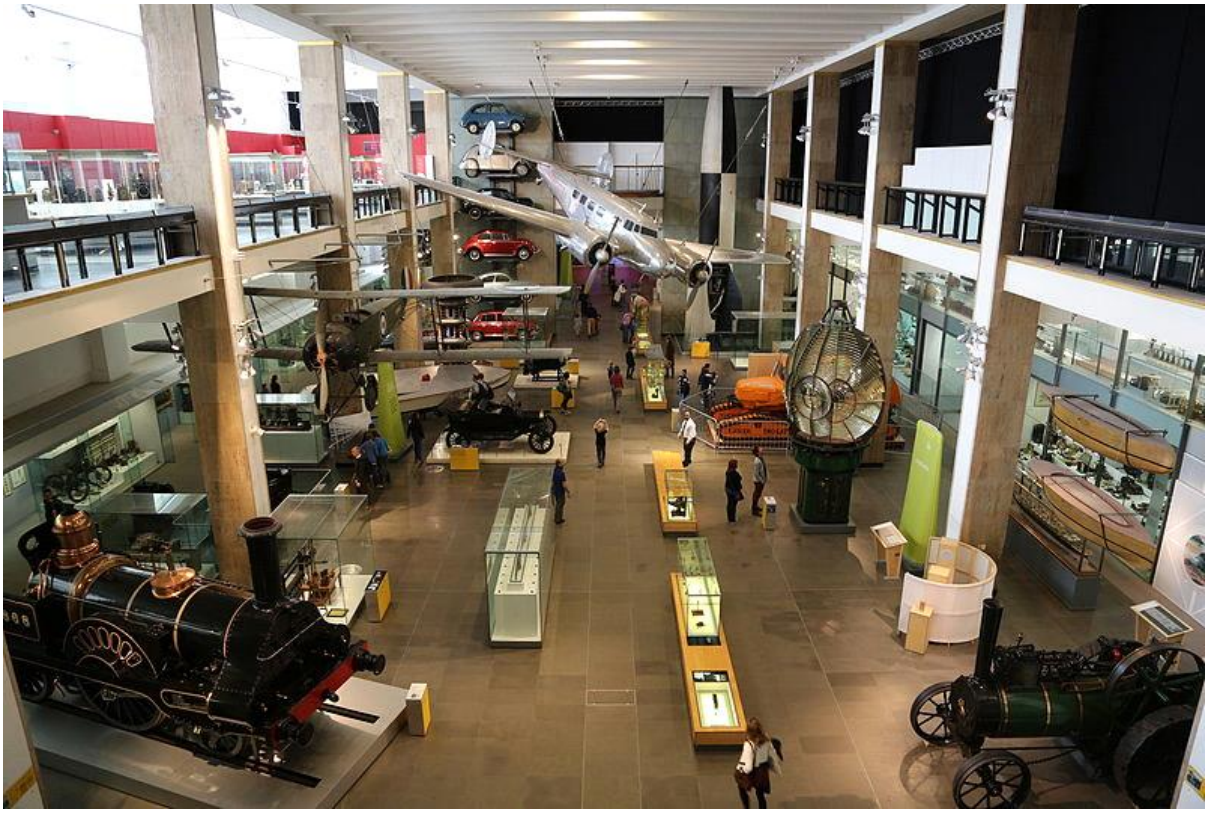
U okviru Prirodoslovnog muzeja nalazi se i Darwinov centar u kojem radi više od tri stotine znanstvenika i u kojem su izloženi sačuvani primjerci životinjskog i biljnog svijeta prikupljeni u više od dvjesto godina.[51]

Slika 18. Muzej znanosti / Science Museum

https://en.wikipedia.org/wiki/Science_Museum,_London#/media/File:Science_Museum,_Exhibition_Road,_London_SW7_-_geograph.org.uk_-_1125595.jpg (posjet: 16. rujna 2017.)

[50] http://www.velikabritanija.net (posjet: 28. ožujka 2015.)
[51] Isto http://

Slika 19. Muzej znanosti / Science Museum

https://en.wikipedia.org/wiki/Science_Museum,_London#/media/File:Making_the_Modern_World_gallery_london_science_museum.JPG (posjet: 16. rujna 2017.)

Slika 20. Viktorija i Albert muzej/Victoria & Albert Museum

http://www.velikabritanija.net/2010/03/14/victoria-albert-museum-london/ (Dario Sušanj) (posjet: 28. ožujka 2015.)

Slika 21. Prirodoslovni muzej/Natural History Museum

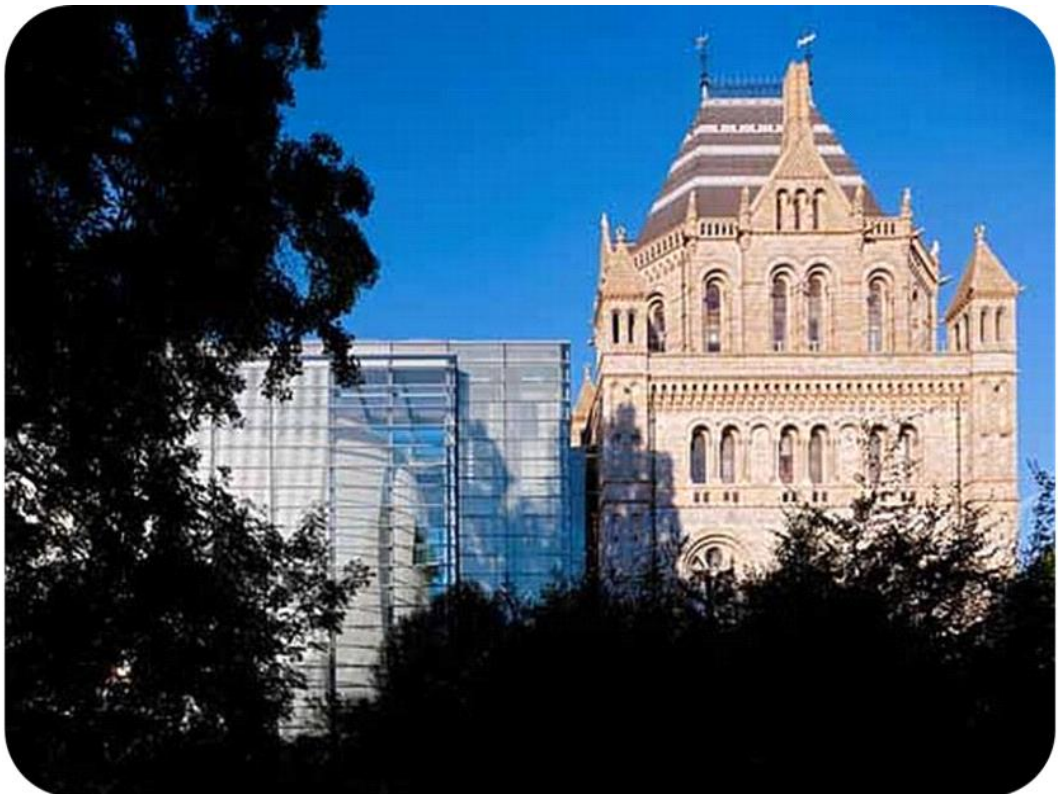
https://en.wikipedia.org/wiki/Natural_History_Museum,_London#/media/File:Entrance_to_Natural_History_Museum,_Cromwell_Road,_London_SW7_-_geograph.org.uk_-_1034304.jpg (posjet: 16. rujna 2017.)

Slika 22. Gipsani odljev kostura diplodocusa – glavna atrakcija

http://www.velikabritanija.net/2010/01/24/natural-history-museum-london-prirodoslovni-muzej/ (Dario Sušanj)

(posjet: 28. ožujka 2015.)

Slika 23. Darwinov centar

http://www.velikabritanija.net/2010/01/24/natural-history-museum-london-prirodoslovni-muzej/ (Dario Sušanj)

(posjet: 28. ožujka 2015.)

Godine 1860. Engleska je bila najbogatija zemlja na svijetu.[52] Prihod po stanovniku iznosio je 50% više od onog u Francuskoj i oko tri puta više nego u Njemačkoj.[53] Ekonomski razvoj bio je skladan; rasle su cijene, plaće kvalificiranih radnika, profiti i rente kao dio poljoprivrednih gospodarstava.[54] Prema Briggsu, u ovoj fazi postojala je ravnoteža interesa koja nije postojala u prvoj i trećoj fazi.[55]

Treća faza vladavine kraljice Viktorije obilježena je povratkom sukoba između društvenih slojeva i postupne spoznaje o sporom propadanju svjetskog britanskog primata, čemu je vodila gospodarska kriza s kraja 19. stoljeća.[56] Pridjev „viktorijanski“ pojavljuje se u engleskom jeziku prvi put sredinom 19. stoljeća i ima pohvalno značenje[57] za označavanje društva toga vremena, jer prožima sve sukobe, kompromise, samosvijest i ponos.[58] Tijekom duge vladavine kraljice Viktorije bilo je mnogo promjena u stanovištima i mnogo razlika na svakom stupnju toga društva.[59] Imenica viktorijanstvo potječe s početka 20. stoljeća i obuhvaća sve oblike engleske civilizacije iz Viktorijina vremena.[60] Pojam jedinstvenog moralnog kodeksa, koji su svi dijelili, na koji bi se mogla prilijepiti oznaka „viktorijanstva“, postaje apsurdan kad se usporedi primjer Florence Nightingale, hrabre žene s vrlo razvijenim osjećajem dužnosti, s primjerom grofa od Cardigana, ratnog zapovjednika u Krimskom ratu, koji se još 1840. borio u dvoboju, a kad je bio optužen za preljub uklonio je svjedoke optužbe.[61] Dugogodišnja vladavina kraljice Viktorije povezano je uz uspon i procvat kolonijalnog britanskog carstva, razvoj kapitalističke proizvodnje i privredni prosperitet.[62]

[52] Briggs, „Socijalna“, str. 233.
[53] Isto, str. 233.
[54] Na istome mjestu.
[55] Isto, str. 232.
[56] „Povijest 15“, str. 387.
[57] Opšta Larousse enciklopedija, s. v. „Viktorija“.
[58] Briggs, „Socijalna“, str. 231.
[59] Isto, str. 231.
[60] Opšta Larousse enciklopedija, s. v. „Viktorija“.
[61] Briggs, „Socijalna“, str. 231.
[62] Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda Miroslava Krleže, s. v.

Veliki dio onoga što se smatra tipično viktorijanskim pripada drugoj fazi vladavine kraljice Viktorije.[63] U drugoj fazi aristokracija je odražavala svoj društveni sloj i politički utjecaj.[64] Viktorijansko doba obilježilo je razvoj kapitalističke proizvodnje i tržišta, privredni prosperitet i razvoj građanskog društva (građanskog modela obitelji, radnih odnosa, morala).[65]

Viktorijina vladavina obilježena je prevlašću britanske ekonomije i mornarice. Čartizam (pokret naklonjen općem pravu glasa i socijalnim reformama) omogućava sindikatima da se razvijaju. Konzervativci (Disraeli) i liberali (Gladstone) smjenjuju se s vlasti, proširujući pravo glasa putem dviju izbornih reformi. Britanski imperijalizam dovodi Ujedinjeno Kraljevstvo na čelo ogromnih kolonija, među kojima neke (dominioni / samoupravni dijelovi) uspijevaju dobiti autonomni status.[66] Kroz opis kraljičine osobnosti kao savjesne u obavljanju svojih dužnosti, jednostavne, stroge, ozbiljne i dostojanstvene osobe smatra se da je upravo tim svojim kvalitetama pridonijela da srednja klasa u njoj prepozna svoje ideale i obnovi prestiž krune. Poštivala je tradiciju i bila sklona utvrđenom režimu. Radikalizam joj je bio odbojan i time je učinio nepovjerljivom u odnosu na politički liberalizam. Godine 1832. izbornom reformom liberalizam je pobijedio[67], a apelirao je na savjest, probitak i vjeru u ljudski napredak.[68] Država je u vrijeme njezine vladavine dosegnula vrhunac ekonomske i političke moći.

Monarhija doseže svoj vrhunac 1887. prilikom zlatne obljetnice, a zatim 1897. za 60. godišnjicu Viktorijina dolaska na prijestolje (dijamantna obljetnica).[69] Bila je dosljedna u poštivanju zakona parlamentarnog režima. Zbog svojeg autoritativnog temperamenta više puta se našla u sukobu sa šefovima vlade. Imala je povjerenje u lorda Melbournea, premijera od 1835. do 1841. Kraljičina naklonost prema Austriji te Francuskoj Luja Filipa, rezultirala je sklapanjem prve prijateljske Antante. Nakon smrti supruga, princa Alberta, 1861. odmiče se od poslova na dvoru nekoliko godina. Najstarije dijete bila je kći

[63] Briggs, „Socijalna“, str. 233.
[64] Isto, str. 233.
[65] Hrvatska enciklopedija, s. v. „Viktorija“.
[66] Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda Miroslava Krleže, s. v.
[67] Opšta Larousse enciklopedija, s. v. „Viktorija“.
[68] Briggs, „Socijalna“, str. 233.
[69] Opšta Larousse enciklopedija, s. v. „Viktorija“.

Victoria, a najstariji sin Albert Edward.[70] Uvidjela je da se kod princa i nasljednika, budućeg Edvarda VII., razvija osobnost o kojoj kraljica nije imala dobro mišljenje.[71]

Pri porođaju dvoje svoje najmlađe djece Viktorija je dozvolila liječniku Johnu Snowu da je omami kloroformom kako ne bi osjetila bolove.[72]

5. Disraeli

Za Viktorijine vladavine izmijenilo se deset britanskih premijera.[73] S nekima je bolje, a s nekima lošije surađivala.[74] Njezin je miljenik, uz lorda Melbournea, bio konzervativac Benjamin Disraeli. Disraeli je bio prvi ministar od 1868. i od 1874. do 1880. godine. Proglasio je Viktoriju caricom Indije 1876. godine.[75] Od tada se potpisuje kraticom «V. R. & I.» *(Victoria Regina et Imperatrix, Viktorija, kraljica i carica).*

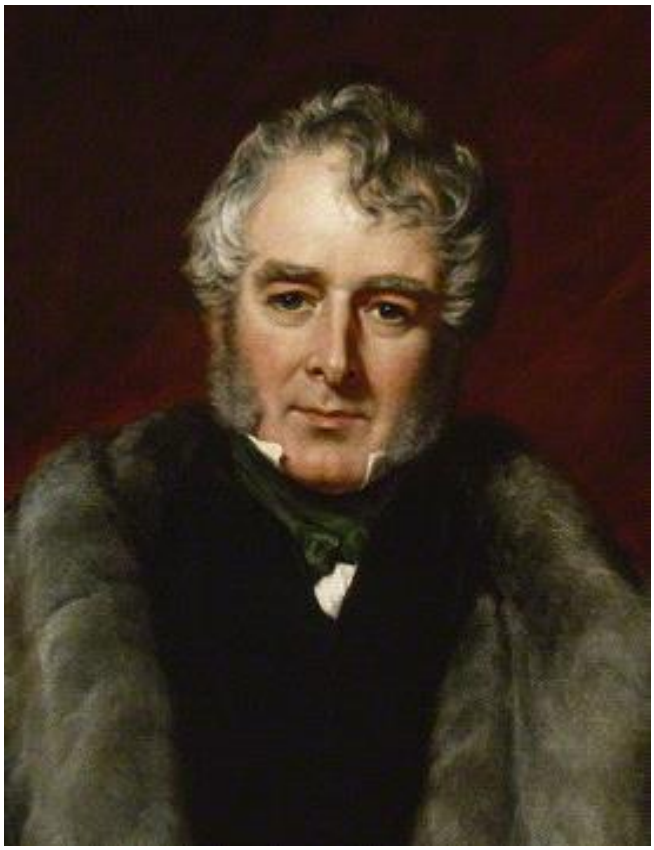
Političari kao što su Disraeli i Chamberlain grade britanski imperijalizam i nastavljaju kolonijalni pothvat, posebno u Africi gdje Englezi žele povezati gradove Capea s Kairom.[76] Viktorija razvija smisao za carski društveni i politički konzervativizam koji je u sukobu s Gladstoneovim liberalizmom, posebno kada je riječ o Irskoj. Njezino političko djelovanje ne predstavlja prepreku progresivnoj demokratizaciji zemlje.[77]

[70] Gračanin, „Slavne povijesne“, str. 213.
[71] Opšta Larousse enciklopedija, s. v. „Viktorija“.
[72] Gračanin, „Slavne povijesne“, str. 213.-214.
[73] Isto, str. 216.
[74] Na istome mjestu.
[75] Opšta Larousse enciklopedija s. v. „Viktorija“.
[76] Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda Miroslava Krleže, s. v.
[77] Opšta Larousse enciklopedija, s. v. „Viktorija“.

Slika 24. Britanski premijer Benjamin Disraeli

(Black, Jeremy, *Povijest britanskih otoka*, str. 255.)

Slika 25. Lord Melbourne, cca 1844.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/82/2nd_V_Melbourne.jpg (posjet 17. rujna 2107.)

Godine 1859. objavljeno je djelo Charlesa Darwina ”Podrijetlo vrsta”, koje je bilo najkritiziranija knjiga jer je pojačala i uzdrmala postojeće vjerske sumnje, kako protestanata tako i vodećih ličnosti znanstvenog svijeta.[78]

Charles Dickens najpoznatiji je pisac viktorijanskog doba.[79] Njegovi kasniji romani odražavali su brojne interese društva srednjeg viktorijanskog razdoblja.[80] Znao je da je u društvu srednje faze viktorijanske ere bilo mnogo toga za što su čitatelji (kao i dobar dio pisaca) smatrali da treba držati podalje od pogleda jer je bilo ponižavajuće i nije bilo poučno, omiljeni viktorijanski pridjev koji se odnosio na građevine, knjige i ideje.[81] Melbourne je odbacio Olivera Twista smatrajući da se u romanu govori samo o „radnim domovima (prisilnim utočištima za siromašne, nap. ur.), grobarima i džeparima“.[82]

Kraj viktorijanske ekspanzije otvorio je put trećoj fazi šezdesetih i sedamdesetih godina 19. stoljeća.[83] U trećoj fazi došlo je do kolapsa intenzivne poljoprivrede koji je izazvao pad prihoda farmera zakupnika i zemljoposjednika i promjene u izgledu seoskog pejzaža.[84] Selo je postalo poželjno mjesto za odmor poslovnih ljudi.[85]

Treće razdoblje obilježeno je mnogim temama kao što su organiziranje političkih stranaka, zakašnjele promjene u školskom obrazovanju, porast dobrovoljnih organizacija, porast broja zanimanja, što je utjecalo na razvoj stručnog znanja, fiskalnih promjena i poreza na nasljedstvo koji je izglasan 1889. godine.[86]

[78] Briggs, „Socijalna“, str. 235.
[79] Isto, str. 235.
[80] Jeremy Black, Povijest britanskih otoka, Zagreb: Grapa, 2004., str. 245. (dalje: „Povijest brit.“).
[81] Briggs, „Socijalna“, str. 235.
[82] Isto, str. 235.
[83] Briggs, „Socijalna“, str. 236.
[83] Isto, str. 236.
[84] Na istome mjestu.
[85] Na istome mjestu.
[86] Bertoša, „Svjetska“, str. 410.
[87] Isto, str. 410.
[88] Na istome mjestu.
[89] Briggs, „Socijalna“, str. 236.

Gladstonovo ministarstvo (1869.-1874.) pokrenulo je i obavilo veliki program reformi.[87] Godine 1870. godine donesen je Zakon o osnovnoškolskom obrazovanju.[88] Škole postaju obvezatne 1880. godine, a 1891. godine besplatne.[89]

Godine 1884. prošireno je glasačko pravo i na poljoprivredne radnike.[90] Na ulicama je dolazilo do nereda, nezaposleni su demonstrirali.[91]

Za parove vjenčane od 1890. do 1899. godine prosječan broj djece bio je 2,8 u obiteljima stručnjaka, 3,4 u obiteljima namještenika, 4,85 u obiteljima kvalificiranih radnika i 5,11 u obiteljima nekvalificiranih radnika.[92]

U ovom razdoblju obvezno osnovno školovanje na niz je načina utjecalo na djecu, što je postalo važno kao bilo koji utjecaj obitelji.[93] Ciljevi novih osnovnih škola *(Board Schools)* bili su više društveni nego obrazovni: učenici su morali naučiti disciplinu da bi mogli prihvatiti svoje mjesto u društvu.[94]

Pravila ponašanja nisu se učila u brojnim privatnim školama za djecu radničke klase koje su postojale prije 1870. godine, gdje nastavnici nisu imali formalnu kvalifikaciju, nego u školama koje su vodili svećenici ili druge dobrovoljne organizacije prije 1870. godine. U novim internatima pristojno ponašanje ucjepljivalo se na metodičan način, dok je kultura ulice bila pod što je moguće većim nadzorom.[95]

[90] Briggs, „Socijalna“, str. 366.
[91] Isto, str. 249.
[92] Na istome mjestu.
[93] Na istome mjestu.
[94] Na istome mjestu.
[95] Isto, str. 245.

6. Položaj žena u viktorijansko doba

Žena je u viktorijanskoj eri bila prividno slavljena unutar viktorijanske kuće.[96] Od žena se očekivala nevinost prije braka i umjerenost u braku.[97] Ženina seksualnost se nijekala, a česte trudnoće garantirale su njihovu podčinjenu ulogu.[98]

Muškarac je za polje, žena za ognjište,

Muškarac je za mač, žena za iglu.

Muškarac misli glavom, a žena srcem,

Muškarac zapovijeda, a žena sluša.[99]

Prostitucija se smatrala velikim društvenim zlom, a u drugoj fazi viktorijanske ere broj prostitutki procjenjivao se od 30.000 do 368.000.[100] Bez obzira na društvene razlike, mnogo ljudi vodilo je tajni život.[101] Neoženjeni muškarci odlazili su u javne kuće, oženjeni muškarci koji su imali dovoljno financijskih sredstava uzdržavali su ljubavnicu.[102] Posrnule žene bile su žrtve.[103] Krajem 19. stoljeća javljaju se neki glasovi koji osuđuju takav dvostruki moral i stvara se savez za čistoću društva, koji je vodila Josephine Butler, a koji se borio protiv Zakona o zaraznim bolestima.[104] Godine 1884. propisano je Kaznenim zakonom zatvaranje javnih kuća, a najniža dobna granica da žene mogu stupiti u brak povišena je na 16 godina.[105]

U braku je dominantan položaj muža bio i zakonom potvrđen, kao što je bio i u prethodnim stoljećima.[106] Tek su 1870. i 1882. godine doneseni zakoni po kojima se udanim ženama jamči pravo na vlasništvo *(Married Women's Property Act)* ako je ono

[96] Briggs, „Socijalna“, str. 245.
[97] Isto, str. 245.
[98] Na istome mjestu.
[99] Na istome mjestu.
[100] Na istome mjestu.
[101] Na istome mjestu.
[102] Na istome mjestu.
[103] Na istome mjestu.
[104] Na istome mjestu.
[105] Na istome mjestu.
[106] Isto, 246.

stečeno prije ili tijekom braka.[107] Politička prava žene će dobiti nakon prosvjeda koje su organizirale sufražetkinje.[108]

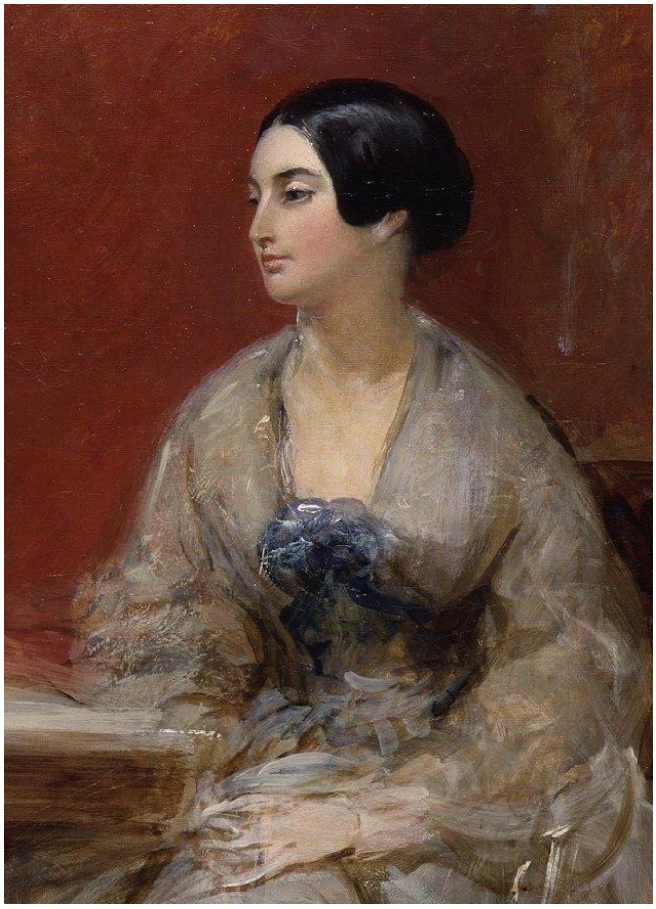
Slika 28. Barbara Bodichon (1827- 1891), aktivistica za prava žena

Godine 1854. objavljuje «A Brief Summary of the Laws in England concerning Women: together with a few observations thereon».

https://en.wikipedia.org/wiki/Barbara_Bodichon#/media/File:Barbara_Bodichon_sketch.jpg (posjet: 17. rujna 2017.)

[107] Briggs, „Socijalna, str. 246.
[108] Isto, str. 246.

Zakon o razvodu braka *(Matrimonial Causes Act)* iz 1857. godine, prvi u nizu zakona o razvodu, omogućio je razvod braka malom broju onih koji su to sebi mogli priuštiti i to prema različitim uvjetima za žene i muškarce.[109] Muž je samo trebao posvjedočiti ženin preljub, dok je ona morala iznijeti dokaze na sudu i o drugim suprugovim nedostacima, kao o njegovoj okrutnosti ili dokazati da je napustio kuću.[110] Zbog ekonomskih, socijalnih i vjerskih razloga, broj razvoda ostao je vrlo mali u cijelom viktorijanskom razdoblju, obuhvativši samo 0,2% ukupnih brakova na kraju stoljeća.[111]

Slika 29. Caroline Norton, cca 1845. godine

https://en.wikipedia.org/wiki/Caroline_Norton#/media/File:Caroline_Norton_by_Frank_Stone.jpg (posjet: 17. rujna 2107.)

[109] Briggs, „Socijalna“, str. 246.
[110] Isto, str. 246.
[111] Na istome mjestu.

Odnosi među supružnicima bili su različiti.[112] Osobito su postojale velike klasne i lokalne razlike: na kraju stoljeća vladao je manje strog odnos prema čulnom užitku ili zabavi u obiteljima radničke klase nego u obiteljima srednje klase.[113] Kvalificirani radnici ženili su se kasnije, broj djece rođene izvan braka počeo je opadati od sredine stoljeća, a postotak djece začete prije braka pao je s 40% na 20% između početka 19. stoljeća i početka 20. stoljeća.[114]

Viktorijanske obitelji obično su bile velike.[115] Godine 1851. imale su u prosjeku 4,7 članova.[116] Gotovo isti broj zabilježen je u 17. stoljeću. Milijun i pol parova koji se vjenčao šezdesetih godina 19. stoljeća (razdoblje koje je povjesničar G. M. Young nazvao najboljim desetljećem u engleskoj povijesti za razvoj i odgoj djece) povećao je prosječni broj članova obitelji na 6,2.[117] Samo jedna obitelj od osam imala je jedno ili dvoje djece, dok ih je jedna od šest imala deset ili više, ali je napomena da se malu djecu smije vidjeti, ali ne i čuti bio više razuman nego autoritativan savjet.[118]

[112] Briggs, „Socijalna“, str. 246 .
[113] Isto, str. 246.
[114] Na istome mjestu.
[115] Na istome mjestu.
[116] Na istome mjestu.
[117] Na istome mjestu.
[118] Na istome mjestu.

Slika 30. Kućni prizor na grafici iz 19. stoljeće

(*Povijest 15*, str. 240.)

Urbano industrijsko društvo malo bolje se odnosilo prema ženama od ruralnog industrijskog društva.[119] Na žene su utjecali socijalni izazovi koji su utjecali i na muškarce.[120] Žene su bile u lošijem pravnom položaju od muškaraca.[121] Ženin pravni

[119] Black, „Povijest brit.“, str. 264.
[120] Isto, 265.
[121] Na istome mjestu.

položaj bio je odraz kulture kojom su dominirali muškarci.[122] Životi žena bili su rezultat ograničavajućih radnih mjesta u kombinaciji s limitiranim obilježjima obiteljskog i društvenog života.[123] Pritisci koji su gurali žene u brak i prema zaposlenju (bez obzira bile udane ili ne) bili su društvene i ekonomske prirode.[124] Brak je većini žena nudio nestabilna sigurnost, a neudanim majkama još i nižu.[125]

Djelotvorni sustav socijalne skrbi nije postojao i niske plaće koje je dobivala većina žena označavale su prostituciju kao jedini ili usputni posao.[126] Usputna prostitucija bila je povezana s ekonomskom situacijom.[127] Žene su smatrane odgovornima za širenje spolnih bolesti. Zbog zabrinutosti u vezi sa zdravljem u oružanim snagama, žene za koje se sumnjalo da su prostitutke bile su podvrgnute liječničkim pregledima i pritvorima u vojnim uporištima i lukama.[128]

Ženama je neovisno o bračnom statusu bila ograničena kontracepcija.[129] Neudane su pribjegavale pobačajima koji su se smatrali zločinom i opasnim po zdravlje.[130] Brojna rađanja bila su iscrpljujuća i mnoge žene umirale su tijekom poroda od krvarenja. Zdjelice žena često su bile deformirane zbog rahitisa preboljenog u pothranjenom djetinjstvu.[131] Smrtnost novorođenčadi bila je visoka u gradovima i selima.[132] U rudarskim zajednicama na sjeveroistočnom dijelu Velike Britanije, polovica svih smrti događala se kod djece do pete godine života. Česta je bila smrtnost djece između pete i petnaeste godine života.

Brojne obitelji živjele su u samo jednoj prostoriji (npr. godine 1885. 30%).[133] Ozbiljan problem predstavljalo je industrijsko zagađivanje. Probavni poremećaji bili su povezani s lošim vodovodnim i kanalizacijskim sustavom i uzrokom visoke stope smrtnosti

[122] Black, „Povijest brit.“, str. 265.
[123] Isto, str. 265.
[124] Na istome mjestu.
[125] Na istome mjestu.
[126] Na istome mjestu.
[127] Na istome mjestu.
[128] Isto, str. 237.- 238.
[129] Isto, str. 265.
[130] Na istome mjestu.
[131] Na istome mjestu.
[132] Isto, str. 269.
[133] Na istome mjestu.

dojenčadi.[134] Tijekom toplog dijela godine u urbanim središtima došlo je do ozbiljnih zaraza svježeg kravljeg mlijeka, što je bilo uzrokom povećanja dijareje i visoke smrtnosti dojenčadi jer je slabio običaj dojenja.[135] Loša gradska sanitarna situacija, stambeni prostor i pothranjenost bili su uzroci fizičke slabosti velikog dijela stanovništva.[136]

Bakterijska zarazna bolest – kolera – u razdoblju od 1831. do 1866. odnijela je oko 140.000 života.[137] Bolesti su pogađale uglavnom siromahe koji su živjeli u brojnim i nehigijenskim urbanim četvrtima, ali su prijetile i bogatima. Suprug kraljice Viktorije, princ Albert, umro je 1861. od trbušnog tifusa, zarazne bolesti koja se prenosila vodom.[138] Bolest ili smrt hranitelja obitelji financijski su uništavali obitelj dovodeći je u siromaštvo ili ga povećavajući.[139] Urbane i ruralne sanitarne vlasti odgovorne za održavanje kanalizacija uvedene su 1872. Zakonom o javnom zdravstvu.[140]

Kućanske poslove obavljale su neobrazovane žene poput čišćenja i pranja odjeće.[141] Plaće su bile niske, a radni uvjeti bolji i manje opasni od onih u tvornicama industrijskog vremena gdje se očekivalo obavljanje jednoličnog posla kroz mnogo sati.[142] Žene su često obavljale vrlo teške poslove kao npr. prenošenje ugljena u rudnicima ili rad u poljima.[143] U vrijeme industrijalizacije više je žena radilo u tvornicama, uglavnom neudanih.[144] U odnosu na radnice, tvornički radnici bili su općenito u boljem položaju.[145]

Sindikati, koji su se sastojali od muškaraca, surađivali su s upravama gdje su se definirale kvalifikacije koje su utjecale na visinu plaće. Sindikati i uprave bili su pod nadzorom muškaraca koji su radili sebi u korist. Žene su pretežito ulazile u slabo obrazovan i slabo plaćen sektor u kojem nisu imale pristup novim tehnologijama.[146]

---

[134] Black, „Povijest brit.“, str. 269.
[135] Isto, str. 269.
[136] Na istome mjestu.
[137] Isto, str. 238.
[138] Na istome mjestu.
[139] Isto, str. 239.
[140] Isto, str. 270.
[141] Isto, str. 265.
[142] Na istome mjestu.
[143] Isto, str. 266.
[144] Isto, str. 267.
[145] Na istome mjestu.
[146] Na istome mjestu.

Socijalni stavovi i konvencije više su opterećivale žene nego muškarce.[147] Žene koje su potjecale iz više društvene elite imale su više mogućnosti, međutim i one su na tom području bile limitirane.[148] Visoko obrazovanje za žene pokrenuto je u Cambridgeu i Oxfordu, iako im mnogo godina nije bilo dopušteno da diplomiraju.[149] U Aberdeeneu je službeno dogovoreno 1892. kako će se žene primiti na sve fakultete.[150] Ipak, nije im bilo ponuđeno ravnopravno obrazovanje jer nisu mogle studirati pravo, teologiju, a na polju medicine nisu imale jednak pristup natječajima za stipendiju.[151]

Godine 1857. uvodi se Zakon o razvodu braka.[152] Prije tog zakona razvod je zahtijevao posebnu odluku Parlamenta ili rastavu potvrđenu kroz crkvene sudove. Zahtjev za odluku Parlamenta povodom razvoda braka bio je na raspolaganju samo bogatima, a rastava potvrđena od strane crkvenih sudova nije omogućavala ponovno stupanje u brak. Nakon usvajanja tog zakona razvod je ostao preskup i nemoguć za siromašne. Nastavio se raniji običaj samorazvoda kao posljedica nemogućnosti siromašnog stanovništva da može platiti razvod.[153] Razvod ženama nije nudio ekonomsku sigurnost jer je to obično značilo suprugov odlazak, a na žene je padala odgovornost uzdržavanja djece.[154]

[147] Black, „Povijest brit.“, str. 237.
[148] Isto, str. 266.
[149] Na istome mjestu.
[150] Na istome mjestu.
[151] Black, „Povijest brit.“, str. 266.
[152] Isto, str. 267.
[153] Na istome mjestu.
[154] Na istome mjestu.

6.1. Florence Nightingale

Viktorijansko doba za mnoge je ljude bilo doba dužnosti ispred vlastitih sklonosti, a moralni zakon iznad traženja moći i užitka.[155] Pobuda za obavljanje javne službe i na lokalnoj i na nacionalnoj razini bila je vrlo aktivna sila u viktorijansko doba.[156] Postojala je i u prethodnim povijesnim razdobljima, ali viktorijansko razdoblje imalo je mnogo karakterističnih značajki.[157] Npr. Florence Nightingale reformirala je njegovateljsku službu i mobilizirala organizacije dobrovoljaca i raznih skupina koje su se borile za različite ciljeve.[158] Za vrijeme Krimskog rata (1853. – 1856.) organizirala je u britanskom ekspedicijskom korpusu prvu ekipu za njegu ranjenika i bolesnika u ratnim uvjetima.[159] Nakon povratka s bojišta posvetila se obrazovanju bolničarki i njegovateljica i organizirala njegu bolesnika i patronažnu službu.[160]

[155] Briggs, „Socijalna“, str. 239.
[156] Isto, str. 240.
[157] Na istome mjestu.
[158] Na istome mjestu.
[159] Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda Miroslava Krleže, s.v. „Nightingale.“
[160] Isto, s.v. „Nightingale.“

Slika 31. Florence Nightingale

https://en.wikipedia.org/wiki/Crimean_War#/media/File:Florence_Nightingale_three_quarter_length.jpg (posjet: 16. rujan 2017.)

6.2. Miss Paulina Irby i Miss Georgina Mackenzie

U krug provjerenih prijateljica Florence Nightingale ušla je i Miss Irby. Paulina Irby zajedno je sa svojom suradnicom Georginom Muir Mackenzie kao suautoricom prve knjige “Across the Carpathians” (Preko Karpata) i druge knjige “Travels in the Slavonic provinces of Turkey-in-Europe” (Putovanja po slavenskim zemljama Turske u Europi) putovala cijelim Balkanom.

Osim dviju knjiga, njihova aktivnost u viktorijanskoj eri na području njihove domovine rezultirala je konkretnim korakom koji su bile poduzele još u Engleskoj 1865. Osnovale su „Association for the promotion of education among the Slavonic Children of Bosnia and Herzegovina“ (Društvo za unapređivanje obrazovanja među slavenskom djecom u Bosni i Hercegovini), a čiji pokrovitelji su bili nadbiskupi Canterburyja i Yorka. Miss Irby umrla je u Sarajevu, gdje je i pokopana.

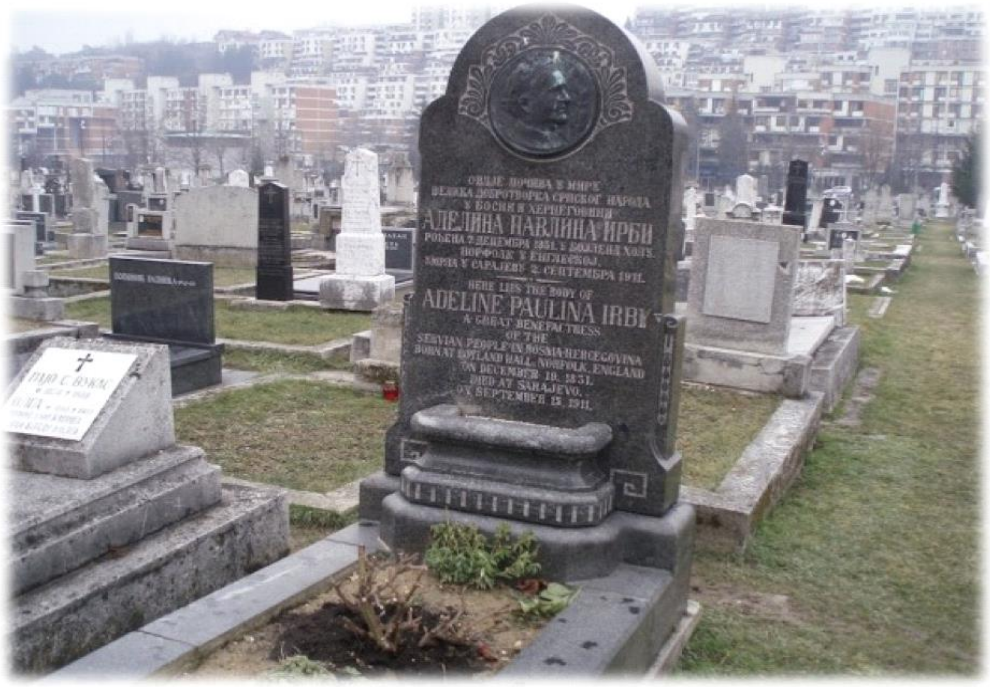
Slika 32. Paulina Irby

http://www.velikabritanija.net/2013/02/24/miss-irby-i-miss-mackenzie-viktorijanske-dame-na-balkanu(Edin Volk Dervišefendić) (posjet: 28. ožujka 2015.)

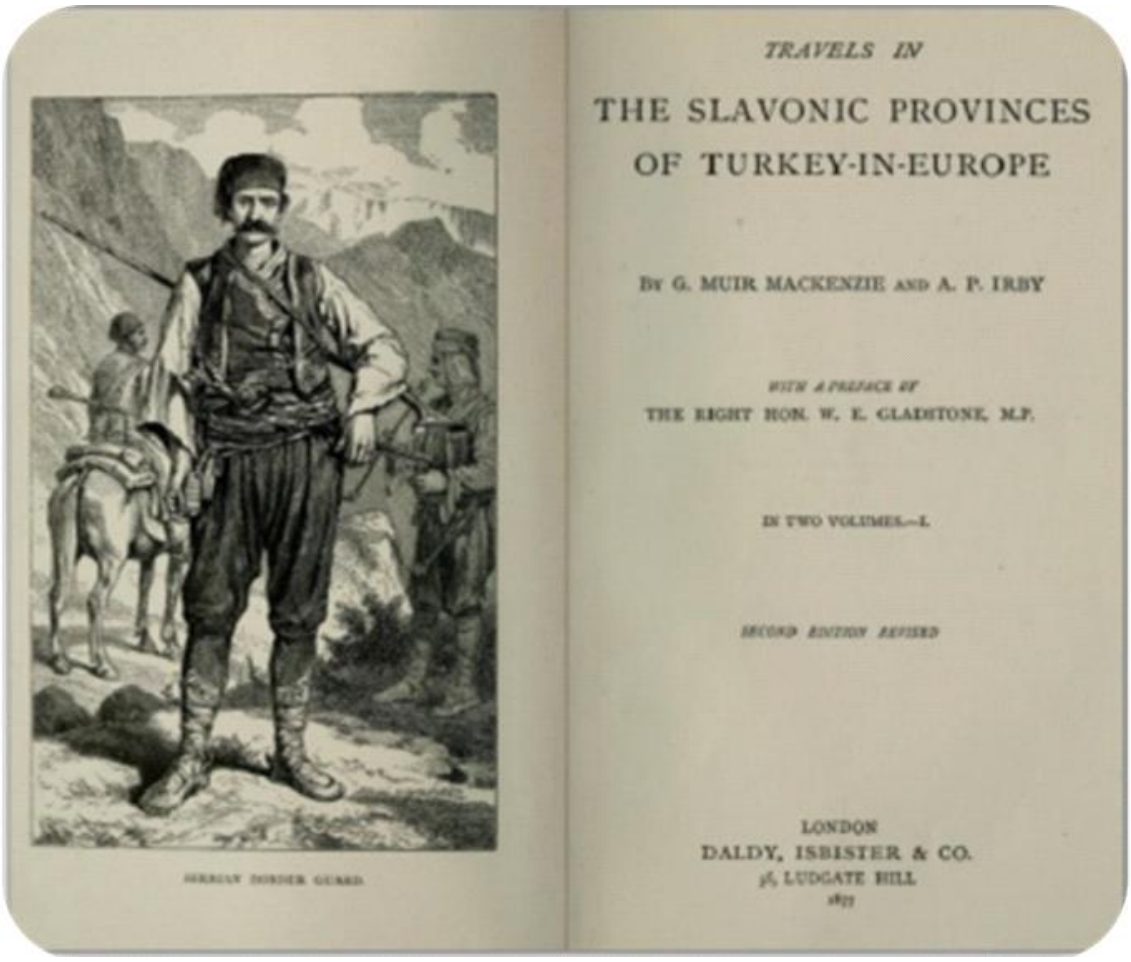
Slika 33. Georgina Muir Mackenzie

http://www.velikabritanija.net/2013/02/24/miss-irby-i-miss-mackenzie-viktorijanske-dame-na-balkanu(Edin Volk Dervišefendić) (posjet: 28. ožujka 2015.)

Slika 34. Grob Adeline Pauline Irby u Sarajevu

http://www.velikabritanija.net/2013/02/24/miss-irby-i-miss-mackenzie-viktorijanske-dame-na-balkanu/ (Edin Volk Dervišefendić, Dario Sušanj, Foto: Dijana Prljić) (posjet: 28. ožujka 2015.)

SERBIAN BORDER GUARD

TRAVELS IN

THE SLAVONIC PROVINCES
OF TURKEY-IN-EUROPE

BY G. MUIR MACKENZIE AND A. P. IRBY

WITH A PREFACE BY
THE RIGHT HON. W. E. GLADSTONE, M.P.

IN TWO VOLUMES.—I.

SECOND EDITION REVISED

LONDON
DALDY, ISBISTER & CO.
56, LUDGATE HILL
1877

Slika 35. Putovanja po slavenskim zemljama Turske u Europi

http://www.scribd.com/doc/47249400/Adeline-Paulina-Irby (Joshua Irby) (posjet: 28. ožujka 2015.)

7. Zaključak

Britanija je u 19. st. bila vodeća imperijalna sila. Na kraju stoljeća vladala je četvrtinom svjetskog stanovništva i petinom kopnene površine. Carstvo je imalo važnost i značenje u cijelom društvu na koje je utjecalo jačanje imperijalnih osjećaja. Socijalni stavovi i konvencije teže su opterećivali žene od muškaraca. Viktorijanci su imali želju uspostaviti i učvrstiti građanski poredak temeljen na vladavini prava jer su smatrali da se na taj način mogu sačuvati slobode, uživati u blagostanju i zadržati napredak. U postizanju takvog poretka bilo je potrebno odgovorno i racionalno ponašanje te kontrola nad emocijama. Viktorijanci su osjećali sigurnost sadašnjosti i vjeru u budućnost. Viktorijansko doba svjedočilo je reformi većine institucija, uključujući Anglikansku crkvu i privatne škole. Ciljevi su bili racionalna organizacija, meritokratsko ponašanje i moralni smisao. Osim što je Velika Britanija bila najveća imperijalna sila u povijesti te se na taj način udaljila od ostalih europskih sila, tom udaljavanju pridonosio je gospodarski razvoj i jačanje nacionalizma. Zbog tehnoloških inovacija došlo je do gospodarskih promjena u zemlji.

8. Popis literature:

1. Bertoša, Slaven. *Svjetska povijest modernog doba s posebnim osvrtom na Apeninski poluotok*. Zagreb: Profil, 2004.

2. Black, Jeremy. *Povijest britanskih otoka.* Zagreb: Grapa, 2004.

3. Briggs, Asa. *Socijalna povijest Engleske.* Zagreb: Barbat, 2003.

4. Gračanin, Hrvoje. *Slavne povijesne ličnosti od starog do novog vijeka.* Zagreb: Meridijani, 2015.

5. *Hrvatska enciklopedija.* Zagreb: Leksikografski zavod Miroslava Krleže, 2009.

6. *Hrvatska enciklopedija.* Zagreb: Leksikografski zavod Miroslava Krleže, 2000.

7. Nikolić Jakus, Zrinka. *Uvod u studij povijesti. Historiografski praktikum.* Zagreb: Leykam International d.o.o., 2012.

8. *Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda Miroslava Krleže.* Zagreb: JLZ, 1988.

9. *Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda Miroslava Krleže*. Zagreb: JLZ, 1982.

10. *Opšta Larousse enciklopedija,* s. v. «Viktorija».

11. *Povijest 15. Kolonijalna carstva i imperijalizam (1871. – 1914.),* ur. Enrico Cravetto. UTET Cultura, 2008.

Internet:

1.http://www.velikabritanija.net/2013/02/24/miss-irby-i-miss-mackenzie-viktorijanske-dame-na-balkanu/ (posjet: 28. ožujka 2015.)

Slike preuzete s interneta:

1. http://www.velikabritanija.net/2013/02/24/miss-irby-i-miss-mackenzie-viktorijanske-dame-na-balkanu/ (posjet: 28. ožujka 2015.)

Sažetak

Razdoblje novovjekovne europske povijesti u vrijeme vladavine britanske kraljice Viktorije obuhvaća razdoblje od preuzimanja prijestolja 1837. do njezine smrti 1901. Razdoblje je poznato kao viktorijansko doba koje je obilježio nagli razvoj kapitalističke proizvodnje i tržišta, privredni prosperitet i razvoj građanskog društva (građanskog modela obitelji, radnih odnosa, morala). Viktorijansko doba svjedočilo je reformi većine institucija, uključujući Anglikansku crkvu i privatne škole.

Žene viktorijanske ere bile su prividno slavljene unutar viktorijanske kuće zbog svoje nevinosti prije braka te umjerenosti u braku. Ženina seksualnost izrazito se nijekala, a česte trudnoće garantirale su njihovu podčinjenu ulogu.

U braku je dominantan položaj muža bio i zakonom potvrđen, da bi tek 1870. i 1882. bili doneseni zakoni po kojima se udanim ženama jamči pravo na vlasništvo *(Married Women's Property Act)* ako je ono stečeno prije ili tijekom braka. Politička prava žene će dobiti tek nakon prosvjeda koje su organizirale sufražetkinje.

Pobuda za obavljanje javne službe i na lokalnoj i na nacionalnoj razini bila je vrlo aktivna sila u viktorijansko doba iako je postojala i u prethodnim povijesnim razdobljima. Florence Nightingale reformirala je njegovateljsku službu i mobilizirala organizacije dobrovoljaca. Za vrijeme Krimskog rata (1853.–1856.) organizirala je u britanskom ekspedicijskom korpusu prvu ekipu za njegu ranjenika i bolesnika u ratnim uvjetima. Nakon povratka posvetila se obrazovanju bolničarki.

Ključne riječi: europski novi vijek, kraljica Viktorija, viktorijansko razdoblje, položaj žena u viktorijansko doba, Florence Nightingale

Summary

The period of early modern european era in history during the reign of Queen Victoria includes the period from her inheritance of the throne in 1837 to her death in 1901. This period is also known as the Victorian era.
The Victorian era was marked by the sudden development of capitalist production and markets, economic prosperity and the development of the civil society (the civic family model, labor relations, morals). The Victorian era witnessed reforms of most institutions, including the Anglican Church and private schools.

The women of the Victorian era were celebrated within the Victorian home due to their purity, chastity before marriage and marital moderation. A woman's sexuality was explicitly denied and frequent pregnancies guaranteed their subordinate role. A dominant position of a husband was confirmed by law. Only in 1870 and 1882 were laws for married women regulated garanteeing their right regarding property obtained before and/or during a marriage (Married Women's Property Act). Women in Britain obtained political rights after suffrage organizations fought for them.

The pursuit of public service at local and national levels was very active in the Victorian era, even though it existed in previous periods in history.
Florence Nightingale reformed caretaker service and mobilized volunteer organizations of which during the Crimean War from 1853 to 1856 she organized the first expedition team in the British Expedition Corps for the care of wounded and patients under war conditions. After returning from the battlefield she devoted herself to the education of nurses.

Pregledao: Kevin Manovich President - Nexgen Broadband LLC

Key Words: early modern Europe, queen Victoria, Victorian era, women in Victorian era, Florence Nightingale